

Búcsú az iskolától

Hálózatban

Evről évre itt ez a májusi nap. Sok-sok virággal, énekszóval, meghívottakkal, némi megilletődöttséggel. Minden beszéd, minden ünnepélyesség — búcsúzás előtt tisztelgés, akár az együttes-jelképes utolsó séta a folyosókon, a tantermeken át. Tizenhárom szegedi középiskola 47 osztálya 1380 fiataljának tegnap érkezett el ez a bizonyos nap. Közülük jó néhányan talán nem is gondoltak arra, mi mindentől búcsúztak el, végérvényesen, a ballagással. Mennyiben és miért is jelentett — minden szó-lamszerűség ellenére — örök és feledhetetlen élményt mindnyájuknak a tegnap?

Azoknak, akik évekként öregedtek már túl ezen a napon, könnyű a válasz: a csodálatos, megismételhetetlen, gondtalan-független diákevek végét hirdeti, lezárva egy korszakot. De ami a legfontosabb; ez az utolsó nap egyben a legelső is, akár az A-betű az ábécében. A legelső, ami résznyire kitér a jövő felé, ahol élet, munka és öröm a korábbiakkal többé-kevésbé ellentétes előjellel érkezik. Vagy legalábbis jóval bonyolultabb, számellenőrzést tartanak a kitartást, becsületességet követelve.

Somogyi Károlyné felvétele

A Tisza-parti gimnáziumban négy esztendeje kezdődött meg az övönői szakközépiskolai oktatás. Az idén ballagtak először az iskolában végzett övönőjelöltek: huszonkét lány

S hogy a ballagás szép szokása mennyire élő maradhat, folytatásra ösztönözhet: a felsőoktatási intézmények utolsóévesei is ballagnak olykor — mint tegnap a Juhász Gyula Tanárképző

Főiskola 282 negyedéves hallgatója. Egyszóval: tegnap a búcsúzó és újrakezdő fiataloké volt a város, gratulációkkal, ünnepi ebédekkel, éjszakáig tartó szerenádokkal.

Gyerekek — veszélyben

— Baleset! Baleset! — kiáltanak a gyerekek. — Elütött egy fiút a motor.

Anyukák és apukák rohannak le lélekszakadva a lépcsőkön, hogy sebtében létszámlellenőrzést tartanak a kisgyerekek körében. Az új lakásba költözésük, vagyis 1977 eleje óta aggódnak; okkal, mert a legkedveltebb játszótér aszfaltút is egyben az autósok és a motorosok számára. A garázsba be kell jutni a járműveknek, senki sem vitathatja. Csupán az a kérdés, hogyan. A jó érzésű vezetők lépésben hajtanak, úgy, hogy bármelyik pillanatban megállhatnak.

Többször előfordul viszont, hogy 30–35 kilométeres sebességgel kanyarodik a házak közé egy-egy autó.

Mindaddig nem történt baj — noha történhetett volna. Most motoros fiatalembernek kell szütyöznie, amiért balesetet okozott: gépével felülte az eléugró kislítt. Védkeznek, amennyire tud, azaz, hogy nem ment gyorsan. Tényleg lassan motorozott, de mégsem eléggé lassan, hiszen nem tudott azonnal megállni. A kislítt valóban hibázott, de számos mentése lehet a hírtelen és meggondolatlan cselekedetre — az első az, hogy gyerek. Hangsúlyozom, a gyerekek semmiről sem tehetnek, de azok a szülők igen, akik nem is próbálják megkövetelni csemetéjüktől az óvatosságot.

Ezúttal nincs nagy baj. Két orvos gyors diagnózis: néhány kisebb zúzódás, vér-aláfutás. Mégis mindenki izgatót, mindenki kapkodva próbál megoldást találni arra, hogyan szüntethető meg a veszélyforrás. Többen mondják, hogy óvatosságra kellene inteni minden járművezetőt. Mások közbevágják: elhangzott itt már jó szó, könnyörgés, sőt életveszélyes fenyegetés is, hasztalan. Az utóbbiaknak van igazuk, néha csaknem verekedésbe fordult a vita vakmerő autósok és túl heves szülők között.

Egy szó, mint száz: megoldást kell találni. Egyetlen sebességkorlátozó tábla is elégethető lenne a házak közötti autótól elejére. Bizonyára jobban hatna, mint bármilyen szóbeli figyelmeztetés. Ha csupán 5 kilométeres sebességgel hajtanak be a jármű-

Tavaszi aukció

Szombaton a MOM Szakszaksít Arpád Művelődési Központjában megnyílt a Bl. zományi Áruház Vállalat 45. képauciójának kiállítása, amelyet május 21-ig naponta 10–18 óra között tekinthetnek meg az érdeklődők, majd ezt követően, május 23-án és május 24-én rendezik meg az árverést. A tavaszi aukción 350 festményt állítanak ki

Emléktábla-avatás

A nagy hírű pápai kollégium haladó szellemű tudós tanárainak, Séllyei Istvának és a jobbágy származású Kocsis-Csergő Bálintnak avattak emléktáblát szombaton Pápan. Séllyei István református püspök, Kocsis-Csergő Bálint, a kollégium rektora volt az 1870-es években Pápan. Iskolareformáló törekvések eredménye, hogy három évszázaddal ezelőtt a pápai kollégium sokoldalúbb ismereteket adott hallgatóinak, mint a kor latin nyelvű iskolái hazánkban. A neveléstörténeti hagyomány szerint a tilalom ellenére magyar nyelvet is tanítottak, fizikai kísérleteket csináltak, térképeket rajzoltattak hallgatóikkal. A protestáns papok perében gályarabságra ítélték őket, ahonnan — holland segítséggel — 1876-ban szabadultak, majd két évvel később tértek vissza Páparra.

Gémes Eszter:

Mindig magam

25.

Mire az embergolygó szétperdült, egy ember, az Illés feküdt a földön. A gazda befogott, kivitte az orvoshoz. A feje összeverve, a karja élettelenül összezúzva, még a legnagyobb baj az volt, hogy a zománc belefészkelődött a testbe. És a letagadhatatlan tanú a kezén volt: az orvos vette le az ujjairól a bokszt. Akkor ezt törvény tiltotta, mert a bokszer szaggatta a húst. Illés nem tudta, hogy az orvos vette le a kezéről. Amikor Pali elment az orvoshoz, már oda is illesztette a sebéhez. Kapott is róla igazolást. A bokszt, mint bűnjelet, a rendőrségre beszigáltatták.

Utána héten sánták, puffadtak, sebesegek, görnyedtek járkáltak a tanyákon. Egy sem ment orvoshoz, nehogy belekeveredjen a bajba. Pali sem ment volna, de Illéssel szemben igazolni kellett magát. Be volt Illés feje környék körül fászliva. Karja felkötve. Találkozok vele, azt mondja: „Drágább lesz ez a koszorú valakinek, mint a te menyasszonyi koszorúd!”

— Majd elvállik minden egyszer! — mondtam.

Korsós Pált még Nagymihály Szilvesztert perelte be Illés. Nagyon bízott. Beadtak tanúnak, azt mondja Palinak az ügyvéd: Az a nő lesz a koronatanú.

Moszkvába készülnek

Moszkvába készülnek a nemzetközi éve óta kifejtett Nemzetközi Demokratikus Nőszövetség Tanácsának magyar tagjai: Erdei Lászlóné, a Magyar Nők Országos Tanácsának elnöke vezetésével szerepel majd a gyermekek részét vesznek az NDN tanácsának ülésén. Amint a nőtanácsnál elmondták, május 15–19-e között 114 tagszergetlenségért, a leszerelésért, a békéért. Napirenden lesz a nők politikai, gazdasági, társadalmi, kulturális helyzete is.

Keresem az újszegedi művelődési központ munkatársait, Hol Tápén vannak, hol Petőfitelepen, Szőregen vagy Ságváritelepen, Algyón, Mihályteleken vagy Dorozsmán. A „házakban”, vagy ahogy ők mondják: a hálózatban. A központot is beleértve összesen nyolc munkahelyen dolgoznak, együtt a főszerelő művelődési házak munkatársaival.

Némi „történelmi visszapillantás” nélkül nehéz lenne fölvezetni, mi az: a November 7. Művelődési Központ hálózata. Ot érve, amikor a Szegedhez csatlakozott községek művelődési otthonait az újszegedi központhoz tartozónak nyilvánították, egyszerűen megszűnt azok önállósága, de sehol sem látszottak az együtartozás határozott szervezeti keretei. Az igazgatók továbbra is igazgatók maradtak, jórészt egyszál magukban, legfeljebb félállású takarítók segítségével folytatták a vége-hossza nincs, nem sok eredménnyel kecsesgató munkát; mondhatnánk, a sziszifuszi küzdelmet. Amelynek, akárhogy csavarhatjuk a dolgot, közvetlen, praktikus célja mindig az volt, hogy eltömjék a várt és a saját igények szerinti, papírra rótt tennivalók, meg az anyagi-szellemi szűkös lehetőségek között folyton tátongó szakadékok. A lért feladatokat között természetesen mindig a fő helyen szerepelt, hogy „a környék lakóinak művelődési igényeit felkelteni és kielégíteni”. De voltak olyan papírok is, melyeket számokkal írtak tele, és amelyek kényszerítettek: „béveteles rendezvényeket”, minden mennyiségben! Mert a házak önállóak; a költségvetéshez kapott támogatás jó, ha elég olyan kiadásokra, amelyek nélkül az ajtó sem lehet kinyitni. A város peremkerületi művelődési otthonaiban ilyenképpen „dültak” a táncos-italos estek, a teremfj fejében a tévészögyűlések, kisdobosavatók, jubileumi megemlékezések, meg a hahnbrigádok kétes értékű fellépései. És persze a szívós akarattal, roppant szervezéssel összehozott „klucsoportok” is dolgoztak, ideig-óráig. Alakult egy fotószakkör, rámentek az erők, az anyagiak is, meg az emberiek is. De végre volt — hogy legyen. Ezért aztán előbb-utóbb támadtak okok, amelyek a megszűnést kény-

szérették ki. Kezdődhetett minden előről, egy másik csoporttal.

Dehogy azt mondom, hogy „azelőtt” semmi sem sikerült ezekben a házakban! Hiszen majdnem mindegyik az egyetlen hely volt a maga körzetében, ahova a szabad időben el lehetett menni, és ahol találkozhatott ismeretekkel, művészetekkel, avagy az öntevékeny csoportokban barátokkal — aki nagyon akart. Csak a kínálat volt esetleges és nem elég színvonalas. Egyszer-egyszer meg lehetett állítani vele az emberket, de „megfogni”, megtartani nemigen.

Visszatérve a „históriához”, két évig nem sikerült kialakítani azt a szervezeti rendszert, amely megfelelő lett volna a hét ház egyetemes, közös működésének. Az önállóságvesztés megcsappantotta a korábbi ambíciókat, sokan elbizonytalanodtak saját törekvéseikben és kötelességeikben, a csendes pangás váltakozott a föllángoló tevékenységgel, a jószándék naponta megütközött a „körülmenyek hatalmával”.

Bármennyire csábító, nem következhet a hatóság fordulat, miszerint azóta minden szép, jó, és üdvözlő a győzőknek. Mindössze annyit az igaz: manapság „csupán” olyasféle gondok vannak ezekben a házakban, mint akármelyikben, mint a város vagy az ország összes többi művelődési otthonában. Ez nem kevés; de az a szellemi és anyagi energia sem, ami ebbe a „hétköznapi” helyzetbe hozta a művelődés peremkerületi centrumait.

Több mint két éve világsan körülhatárolták, hogyan kell létrehozni a November 7. Művelődési Központ hálózatát. A bonyolult „hadművelet” lényege az, hogy az életképtelen (vagy mondjuk:

nem túl jól működő) házak összedobják anyagi és szellemi tőkéjüket, aztán közösen, körültekintően — mérlegelve újra elosztják. Egyetlen egészséges rendszert alkotnak, ebben az egységben meghatározott funkcióik vannak, amelyeket csak akkor tölthetnek be, ha összedolgoznak, együttműködnek. A dolog látszólag pofonegyszerű. Igazából csak azok tudják, akik azóta is csinálják, milyen nehéz az ilyenfajta szervezethez megteremteni, amikor éppenséggel a társadalom változó igényeinek rugalmas követése a cél — a művelődésben leginkább. A házaknak, amelyek korábban a kultúra demokratizálásának fontos központjai voltak, mára megváltozott a dolguk. Talán nem járunk messze az igazságtól, ha azt mondjuk: segíteniük kell, hogy tartalmasabbá, teljesebbé váljon az ember mindennapi élete. A művelődési ház tehát nem légből kapott, íróasztalnál megálmodott, éteri ideákból született feladatokkal számol, hanem lehetséges és valódi közönségére figyel; nem „mindent” akar átadni, hanem minőséget; nem minél több rendezvényt, hanem minél jobbat; nem beteleri, hanem „megérinti” a látogatóját, hogy ne kelljen újra és újra mindenkit teregelni, hanem ott maradjon, önként.

Igy lett a hálózatban minden egyes háznak: „profilja”. Hol, mit igényel a közönség leginkább, arra megy a pénz, a szakmai segítség, a megkülönböztetett figyelem. Ha kell, adott pillanatban az összes többi. Erdemes megnézni-megmérni (ezeken a hasábkon is tervezzük), két és fél év után hogyan indult virágzásnak Szeged peremében mindaz, ami „hálózatban csirázott”.

Sulyok Erzsébet

— En már nem is tudom, hány koronát adott Illés, és hányat te?

— En biztosan ötöt! — mondja Pali.

Még életemben tanú nem voltam. Odaért a tárgyalás, úgy reszkettem, még a fogam is verődött össze. Behívtak, ahogy a bíró kezdett hozzám beszélni, értelmesen, szépen, úgy jött meg a bátorságom.

— Maga az egyedüli koronatanú, aki elejétől végig ott volt, a kisebb részletet is a törvény előtt mondja el. Hamis vallomásért börtön jár. Megértette?

— Igen is, bíró úr! Ekkor már azt is megértettem, miért vagyok koronatanú. Fél óráig beszéltem, kérdeztetek, végül aztán esküdni, hogy színtiszta igazat vallottam.

Illés követelése volt az eskü. A bokszt tagadta, de végül az orvosi igazolásra elvállalta. Megpróbálom emlékezetből a bíróság ítéletét idézni, az indoklásokat is lepergetni. A bíróság Illés kérését elutasította, azért, mert a tanúvallomásból, az orvosi igazolásból kitűnt, hogy ő volt a veszekedés kezdeményezője. 1. pont: Hivatlanul ment oda. 2. pont: A tömeg ellenére másfajta, idegen táncot akart a magyar csárdás elé helyezni. 3. pont: Ő ütött először, olyan tárggyal, melynek használatá tilos volt. Nem fellebbeztek Korsósék, de Illés igen. Halálig tartó harag maradt köztük fent. Már mind elhaláltak.

Apám halála. 1920-ban, 52 éves korában apám meghalt, az Albániából hozott bajával.

Hét árva, a legkisebb 6 éves.

Utolsó szava is a természethez volt: A gyászt a kicsikkel né éreztesse!

Kinézett az ablakon: „De szép piros hajnal van.” Elvágódott az ágyra. Vége volt.

A nagyházban ravataloztuk föl, a részvét nagy

volt. Két nap, két éjjel egymásnak adták a kilincset. Mind a két éjjel, felváltva, a népek énekeltek, imádkoztak mellette.

Odaért az idő, hogy vinni kellett kifelé a temetőbe. Az asztalos leszögezte a koporsó fedelét. A hét éves László, meg a hat éves Margit oda mentek, és a körmükkel akarták a koporsó fedelét felfeszíteni. Erre a látványra mindenki sírt.

— Né zárják be apámat, engedgyék fölkelni!

— Né vigyék el!

Tizenhét megrakott kocsis kísérte apámat utolsó útjára. A kicsiket otthon hagytuk. Mikor elmentünk, négy bárányt vágatott le anyám. Mire hazaértünk, az eperfák alatt, végig az asztalokon ott volt a főtt paprikás. Fehér kenyér volt hozzá.

Sándor. Amint már írtam is, a két Bujtor, Ernő és Sándor, meg a két Siska, Ilona és Pista télen is, nyáron is napi vendégeink voltak. Nem is annyira vendégek, hanem beolvadt családtagok. Úgy is kezeltük őket.

A gyász alatt mindenki elfeledkezett a jószág-ról. Vigadoztak a tort ilók, mert a bor nem szomorkodókká tette őket, hanem vigadozókká. Két nap óta nekem sem jutott eszembe, ki eteti a jószágokat, a többinek meg kevésbé. Eszembe ötlött, napáldozat volt, a jószágok nem bögnék. A teheneket ki fejte meg? Hiszen az az én dolgom volt, a fazekak meg a fazekállón, tele-szűrve. Már akkor a munkaruhám volt rajtam. Megyek az istállóba, a marhák alatt tiszta szalma, meg vannak vakarva, az istálló szépen le-söpörve, a reggeli izékszár kivebbe kötte. Esznek a tehének. Ki tette ezt? Fájjalomban is jól-essett ez a gondoskodás. A kast nem látom.

(Folytatjuk.)